

Sámedikki njuolggadusat sámi beroštumiid árvvoštallamii meahcceeatnamiid rievdaduvvon ávkkástallanvugiid oktavuodas Finnmárkkus

maid Sámediggi mearridii miessemánu 24. b. 2007 ja Bargo- ja searvadahttindepartemeanta dohkkehii geassemánu 11. b. 2007 finnmárkkulága § 4 vuodul.

§ 1 Ulbmil

Njuolggadusaid ulbmilin lea sihkkarastit ahte almmolaš eiseválddit ja Finnmárkkuopmodat vuđolaččat ja dohkálaččat árvvoštallet váikkuhusaid sámi kultuvrii, boazodollui, meahcásteapmái, ealáhusaide ja servodateallimii ovdalgo mearriduvvojit rievdadusat meahcceeatnamiid ávkkástallanáššiin Finnmárkku fylkkas. Dieinna lágiin galgá njuolggadusaiguin sihkkarastojuvvot luondduvuodus sámi kultuvrii, boazodollui, meahcásteapmái, ealáhusaide ja servodateallimii ja daid viidáset ovddideapmái, ja dasto dán luondduvuodosa ceavzilis ovdáneapmi ja hálddašeapmi sápmelaččaid iežaset eavttuid vuodul.

§ 2 Doaibmaguovlu

Njuolggadusat gusket stáhtalaš, fylkagiiddalaš ja gielddalaš eiseválddiide ja Finnmárkkuopmodahkii go meannudit áššiid meahcceeatnamiid ávkkástallama rievdadeamis Finnmárkku fylkkas, geahča finnmárkkulága §§ 4 ja 10.

Sámegiell doaba meahcci ja dán doahpaga dábbalaš gielalaš áddejupmi ii leat seamma go olgoáibmolága (friluftslöven) “utmark” doaba. Dáin njuolggadusain galgá meahcci áddejuvvot seammaláhkai go doaba “utmark” olgoáibmolága vuosttaš paragrafas.

Njuolggadusat eai geavahuvvo dalle go stáhta, fylkagiiddalaš ja gielddalaš eiseválddit mearridit meahcceeatnamiid ávkkástallanvugiid rievdadeamis dávistettiin mearriduvvon areálaplániin ja go njuolggadusat leat čuvvojuvvon areálaplána mearrideamis. Areálaplána geavahuvvo dán oktavuodas oktasašnamahussan gielddaplána areálaoasis, muddenplánas ja huksenplánas. Njuolggadusat maid eai geavahuvvo doaibmabijuide mat eai leat ohcangeatnegahttojuvvon plána- ja huksenlága mielde.

§ 3 Rievdadusat meahcceeatnamiid ávkkástallamis Finnmárkku fylkkas

Go galgá mearridit goas lea sáhka meahcceeatnamiid ávkkástallama rievdadeamis finnmárkkulága áddejumiin, de ferte juohke áššis dan sierra árvvoštallat. Vuolggasadji galgá váldojuvvot guovllu virolaš ávkkástallamis ja árvvoštallojuvvo movt dan sáhtášii joatkit viidáseappot. Berre earret eará deattuhit ovddit doaibmabijuid guovllus ja ođđa doaibmabiju hámi ja viidodaga ja man guhká dat bistá.

Plánat mat muddejit meahcceeatnamiiguin ávkkástallama, mieldelohkkojuvvon maid earret eará gielddaid areála- ja muddenplánat, mat sáhttet gáržžidit árbevirolaš sámi ávkkástallama dahje eará láhkai leat dasa hehttehussan, lohkkjuvvo ávkkástallama rievdadeapmin dáid njuolggadusaid mielde. Seamma guoská álbmotmehciid ja eará suodjalanguovlluid ásaheami plánaide ja mearrádusaide mat sáhttet gáržžidit dahje eará láhkai headuštít sámi árbevirolaš ávkkástallama.

Gaskaboddosaš rievdadusat ja doaimmat, mat mielddisbuktet eanet rieja, earalágan nuoskkideami dahje muosehuhttimiid, sáhttet maid muhtomin rievdadit

meahcceávkástallama. Maiddái dáláš doaimmaid viiddideapmi sáhtta leat ávkástallama rievdadeapmi.

Viesso/viste- ja bartahuksema, geainnuid ráhkadeapmi, ruvkedoaimma álggaheapmi ja bieggamillorusttegiid ceggen leat ovdamearkkat ávkástallama rievdadeamis, geahča finnmárkkulága ovdabargguid.

Maiddái earálágan doaimmat ja unnit duohtadandoaimmat sáhttet rievdatahttit ávkástallama. Dasa sáhttet ovdamearkka dihte gullat iskosiid váldin/geahččalandoaibma lobit mat leat oassin lágat iskkademiin dan ektui ahte gávdnojitgo rogganveara minerálat/málmmat ruvkedoaimma váste. Dasto sáhtta leat bievlamádiijaid ráhkadeapmi olggobealde árbeviroláš johtolagaid ja dispensašuvdnageavahus bievlavuodjenáššiin leat meahcceávkástallama rievdadeapmi.

Dasto sáhttet rievdadeamit dahje lobit maid eanaeaiggát Finnmárkkuopmodat addá, rievdatahttit meahcceávkástallama. Dát guoská earret eará vuovdin, láigohan dahje eanaláigohan dahje eanavuogitvuodaid mearrádusaide meahcis, ja lobiide rievdatit meahcceávkástallama šattuid nuppástuhttima, meahcceduovdagiid gilvima ja čuollamiiguin jalgema bokte mat eai dávis mearriduvvon areálapláníi.

Njuolggadusat eai guoskka rievdadusaide árbeviroláš meahcceávkástallama rámma siskkoibealde, geahča finnmárkkulága ovdabargguid. Rievdadusat mat gusket árbeviroláš meahcceávkástallamii, eai dábálaččat lohkkovuvvo ávkástallama rievdadeapmin dáid njuolggadusaid vuodul, jus rievdadusat dahje doaibmabijut eai mielddisbuvtte eanet meahccejohtolaga dahje earaládje leat mearkkašáhtti vahágin dahje hehttehussan eará meahcceávkástalliide.

§ 4 Bajimuš árvoštallanprinsihpat

Go galga árvoštallat movt mearrádus sáhtta váikkuhit sámi kultuvrii, boazodollui, meahcceávkástallamii, ealáhusaide ja servodateallimii, galget sámi árbeviroláš meahcceávkástallama erenoamášvuodát ja kultuvrralaš erohusat vuhtiiváldojuvvot. Plánejuvvon doaibmabiju ferte vuos árvoštallat dan ektui makkár meahcástallanvuogit sámi meahcásteddjiin leat juste dan guovllus, ja makkár váikkuhusat doaimmas leat sin meahcásteapmái. Meahcceávkástallama árbeviroláš geavahus ja máhtolašvuolta galgá leat guovddáš vuodđun árvoštallamis. Ferte erenoamážit vuhtii váldit makkár váikkuhusat doaibmabijus sáhttet leat sámi árbeviroláš guovllu- dahje resursaávkástallamii. Vuodđun galgá biddjojuvvot ahte maiddái smávva doaibmabijut sáhttet dagahit mearkkašáhtti vahága ja hedjonahttit sámi meahcceávkástallama ceavzilvuoda. Vuhtii galgá váldit ovdalis ja eará guoskevaš doaibmabijuid seamma ávkástallanguovllus, ja makkár váikkuhusat dán doaibmabijuin oktiibuot leat sámi beroštumiide.

Meahcceávkástallama rievdadeami oktavuodas berre vuolggasajis ovdagihit konsultašuvnnaid guovllu vuogitvuodaoamasteaddjiiguin, ávkástalliiguin dahje guoskevaš sámi beroštumiiguin. Guoskevaš áššeoasálaččat sáhttet miehtat evttohusas, ja seammás bidjat eavttuid maid ferte ollašuttit plána álggaheami ja doaibmabiju viidáset ovddideami oktavuodas ovdalgo sáhtta dadjat ahte guoskevaš oasálaččat leat miehtan. Dain oktavuodain go guoskevaš beroštumit eai leat miehtan, galgá plána dahje doaibmabiju geavahusárvu mii sáhtta rievdatahttit meahcceávkástallama, álohii árvoštallojuvvot daid vahágiid ektui mat plánas dahje doaibmabijus leat sámi kultuvrra ja servodateallima ávnnalaš vuodui.

Dalle go lea sáhka stuorát rievdademiin dahje stuorát guovlluid ávkkástallama rievdadeamis main sáhtta leat stuorra mearkkašupmi sámi kultuvrii, servodateallimii, boazodollui, meahcásteapmái dahje ealáhusaide, galgá maid Sámedikkiin konsultrejuvvot, geahča gonagaslaš resolušuvnna suoidnemánu 1.b.2005 konsultašuvnnaid hárrái stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikki gaskka ja ILO-konvenšuvnna nr 169 artihkkaliid 6, 7 ja 15. Dát guoská earret eará čázádatmuddemiidda, bieggamillorusttegiid ásaheapmái, stuorát valáš-tallan- ja astoáigeguovddážiidda, ruvkedoibmii dahje eará sullasaš ođasmuvvi resurssaiguin ávkkástallamii.

§ 5 Váikkuhusat sámi boazodollui

Galgá árvvoštallat makkár váikkuhusat mearrádušas dahje doaibmabijus sáhttet leat boazodollui. Erenoamážit galget váikkuhusat daid guovlluide mat adnojuvvot dárbblašlážžan ceavzilis boazodollui čilgejuvvot. Nugo earret eará johtolagaid, johtingeainnuid, čakča- ja dálveguohtumiid, gidđa- ja geasseguohtoneatnamiid, guottet- ja ragatbáikkiid, bálgan- dahje livvasajiid, njuovadan- ja mearkunbáikkiid ektui. Johtingeaidnun lohkojuvvot maid bissovažžan ásašuvvon báikkid gos bidjá bohccuid fievrredeapmái, ja gos fas luoitá bohccuid. Eaktuduvvo ahte buot áššit mat gusket boazodoalu eanageavaheapmái, dahje sáhttet rievdatahttit boazodoalu eanageavaheami ovddiduvvojit Boazodoalu guovllustivrii, geahča plána- ja huksenlága § 10-1 nuppi lađđasa. Boazodoalu guovllustivra, mii sáhtta ovddidit vuosteákkaid plána- ja huksenlága §§ 20-5 ja 27-2 mielde, sáhtta boazodoallofágalaččat árvvoštallat makkár mearkkašupmi plánejuvvon rievdadusain lea boazodollui, ja erenoamážit čilget movt doaibmabidju čuohtá boazodoalu sierraárvoguoovlluide dahje unnimusguohtoneatnamiidda.

Ášši ovddideapmi Guovllustivrii dahje Guovllustivrra cealkámuš ii mearkkaš dan ahte ii dárbbáš viežžat cealkámuša boazodoalu guoskevaš vuoigatvuodoamasteaddjiin.

§ 6 Erenoamáš váikkuhusat árbevirolaš sámi meahcásteapmái ja ealáhusaide

Galgá árvvoštallat makkár váikkuhusat mearrádušas dahje doaibmabijus sáhttet leat áiggiid čađa árbevirolaš meahcásteapmái ja ealáhusaide, dasa gullet lotnolasealáhusat, eanadoallu, šibitdoallu ja eará árbevirolaš ealáhusvuoigat. Erenoamážit galgá váikkuhusaid guovlluide mat leat dárbbášlaččat dán lágan ealáhusaid ceavzilvuhtii, deattuhit. Dát leat earret eará árbevirolaš bivdin ja bivdobáikkid, guolástanbáikkid, luomejeakkid, gámasuidnenbáikkid ja juhkančáhcegáldut. Dat leat maid eanadolliid árbevirolaš ávkkástallanguovllut, masa gullet guohtoneatnamat meahcis, meahcceniittut ja mehciin ávkkástallan.

Seamma láchkai galgá garrasit deattuhit ahte doaibmabijut mat mielddisbuktet lagaš- ja ávkkástallanguovlluid mearkkašahtti háldogáržžidemiid báikegotteolbmuide, lotnolasealáhusaid doaimmaheaddjiide ja earáide geat doaimmahit árbevirolaš sámi meahcceávkástallama, sáhttet hedjonahttit sin eallinvuođu ja hehttet sin kulturdoaimmaheami. Berre maid čilget dan ahte leago vejolaš joatkit árbevirolaš meahcceávkástallamiin, omd. árbevirolaš ávkkástallanguovlluid suodjalandoaibmabijuid geažil.

Go árvvoštallá váikkuhusaid meahcceávkástalliide ja sámi ealáhusvugiide, de galgá erenoamážit deattuhit árbevirolaš ávkkástallama, ja erenoamážit ávkkástallanvugiid dan guovllus mas lea sáhka, ja bidjat dán vuođđun váikkuhusaid árvvoštallamii.

§ 7 Erenoamáš váikkuhusat sámi kultuvrii ja servodateallimii

Galgá árvvoštallojuvvot makkár váikkuhusat mearrádušas dahje doaibmabijus sáhttet leat sámi kultuvrii ja servodateallimii. Earret eará galgá árvvoštallat makkár váikkuhus doaibmabijus lea fysálaš birrasii, ja makkár sosiálalaš ja kultuvrralaš váikkuhusat das leat sámi kultuvrii guoskevaš guovllus ollislaččat. Ferte maid árvvoštallat makkár váikkuhusat leat sámi kulturárbbái.

Erenoamážit ferte vuhtii váldit ahte plánat dahje doaibmabidju eai loavkašuite dahje heahppášuite sámi bassi báikkiid, hávdesajiid ja eará báikkiid main lea erenoamáš kulturhistorjjálaš mearkkašupmi, geahča kulturmuitalága.

Go árvvoštallá movt plánejuvvon meahcceávkkestallama rievdadeami doaibmabijut vahágahttet, heađuštit dahje duvdilit eret árbevirolaš ávkkestallama, de berre deattuhit ahte sáhtášiigo dan buhtadit ođđa bissovaš bargosajiid láchčiimiin, gelbbolašvuođa viežžamiin ja ávkki bokte sámi kultuvrii ja servodateallimii guoskevaš guovllus.

§ 8 Guoskevaš sámi beroštumit galget duodalaččat beassat searvat mearridanprosessii
Diehtjuohkima oktavuodaš gustojeaddji hálddašanprinsihpaid mielde, berrejit almmolaš eiseválddit ja Finnmárkkuopmodat:

a) ovddidit daid dieđuid ja kárttaid mat leat dárbbášlaččat vai son dahje sii geat oaivvildit ahte ášši guoská sidjiide, ožžot daid dieđuid mat leat dárbbášlaččat sin beroštumiid goziheapmái guovllus. Plánaevttohus meahcceávkkestallama rievdadeamis plána- ja huksenlága mielde berre almmuhuvvot ulbmillaš vugiin sihke dárogillii ja sámegillii.

b) láchit dilálašvuodaid nu ahte iešguđet guoskevaš sámi beroštumit sáhttet čájehit oainnuset nu árrat go lea vejolaš. Dat geas gálgá viežžat cealkámušaid mearrádusa ráhkkaneami oktavuodas, mearriduvvo konkrehta árvvoštallama vuodul.

c) áššiin mat sáhttet váikkuhit boazodollui, berre viežžat cealkámušaid jna. guovllustivrras, ja geahččalit gulahallat orohagaiguin ja siiddaiguin maidda mearrádus sáhttá guoskat.

d) áššiin mat sáhttet váikkuhit lotnolasealáhusaide, árbevirolaš meahcásteapmái, eanandollui, šibitdollui dahje eará meahcseberoštumiide, viežžat cealkámušaid jna. meahceservviin, giliservviin ja eará servviin, sávzaguhtonservviin, bivdo- ja guolástanservviin ja eará berošteaddji organisašuvnnain dahje ovttadagain. Siiddaide ja eará oasálaččaide galgá dieđihit hálddahuslága mielde.

e) láchit dilálašvuodaid nu ahte sámegiel hálli bealálaččat besset geavahit sámegiela gulahallangiellan. Dát guoská sihke čálalaš dieđuid ovddideapmái ja njálmmálaš čilgehusaide.

f) láchit gulaskuddanáigemeriid ja čoahkkindoaimma nu ahte boazodoallit, lotnolasealáhusbargit ja earát geat leat meahcis guhkkit áiggi ožžot duohta vejolašvuođa buktit cealkámuša.

§ 9 Vuodustangáibádušat

Mearrádusa vuodustusa oktavuodas gustojeaddji hálddašannjuolggadusaid mielde, berrejit eiseválddit ja Finnmárkkuopmodat čielggadit mo váikkuhusat sámi kultuvrii jd. leat árvvoštallojuvvon, makkár mearkkašumi dat leat ožžon go mearrádusat dahkkojuvvojedje, guđeláhkai molssaeavttut leat árvvoštallojuvvon, ja lea go árvvoštallojuvvon bidjat eavttuid

sihkkarastin dihtii sámi kultuvrra jd. luondduvuđđosa. Berre maid almmuhuvvot geat dat leat buktán cealkámušaid ja čilgejumiid ja muđui leamaš mielde áššeráhkkaneamis iešguđet sámi beroštumiid bealis.

§ 10 Sámedikki cealkámuš

Sámedikkis lea iežas dáhtu mielde vuoigatvuohta buktit cealkámuša dihto áššiide dađi mielde go oaidná dárbbu dan dahkat, geahča sámelága § 2 vuosttaš laddása nuppi čuoggá.

§ 11 Loahpalaš njuolggadusaid fápmui bohtin ja mearrideapmi

Njuolggadusat bohtet fápmui suoidnemánu 1. b. 2007. Dát njuolggadusat bohtet Sámedikki gaskaboddosaš njuolggadusaid sadjái mat mearriduvvojedje geassemánu 1. b. 2006.